15 november 1914

Op verzoek van de te Breda vertoevende Belgen zal vandaag in de St. Annakerk aldaar ter gelegenheid van de naamdag van koning Albert van België een plechtig Te Deum gezongen worden.

Burgemeester en wethouders van Breda hebben van het gemeentebestuur van Hoboken een brief ontvangen, berichtende, dat de gemeenteraad van Hoboken in zijn zitting van 3 dezer, op voorstel van dokter Verhoeven, met eenparige stemmen heeft besloten, het gemeentebestuur van Breda, namens de bevolking van Hoboken, zijn gevoelens van erkentelijkheid uit te drukken, wegens het gul onthaal, dat de gevluchte Hobokenaars bij de inwoners van Breda, tijdens hun verblijf aldaar, genoten hebben.

Hedenmorgen heeft aan het Belgische gezantschap in Den Haag de gezantschapsraad prins de Ligne een deputatie van Belgische vluchtelingen uit Haarlem ontvangen. De deputatie, die voorgesteld werd door de heer H. Stima, van het Comité voor Belgische vluchtelingen te Haarlem, bestond uit de heren Charles Lommart, Léon Pinchart en François Tiéte. De heer Lommart bood de prins een album aan, bevattende een adres aan koning Albert van België, bij gelegenheid van zijn naamdag en ondertekend door de Belgische vluchtelingen te Haarlem.

De prins de Ligne dankte in naam van de koning en gaf als zijn overtuiging te kennen, dat de brief van de vluchtelingen te Haarlem door Z. M. op hoge prijs zal worden gesteld. Op minzame wijze onderhield hij zich met de deputatie en gaf zijn bewondering te kennen voor hetgeen Nederland, en niet in de laatste plaats Haarlem, ten bate van de diepbedroefde Belgen doet. Met een woord van hartelijke dank nam de prins afscheid van de deputatie.

Ter gelegenheid van de naamdag van koning Albert van België is hedenmorgen in de St. Annakerk te Breda een herdenkingsdienst gehouden, die bijgewoond werd door de consul van België, de heer Van Pelt Keunen, door de leden van het vluchtelingencomité en vele Belgische overheidspersonen. Voor het begin van de mis hield pastoor dr. A. H. M. J. Smits een toespraak, waarin hij memoreerde, welke beproevingen koning Albert, en met hem het Belgische volk, thans heeft te doorstaan. Hij herdacht de in de strijd voor het Belgische vaderland gevallenen en stelde verder, dat, waar de Nederlandse gastvrijheid voor de van huis en hof beroofden reeds proefondervindelijk bewezen werd, de Nederlanders ook verder bereid zijn naar krachten eenieder bij te staan, die hulp en steun nodig heeft.

Daarna werd de mis opgedragen, eerbiedig gevolgd door de zeer talrijke aanwezigen.

Vervolgens zong het kerkkoor het Te Deum Laudamus van Lorenzo Perosi in de bewerking van Cuypers, gevolgd door het Tantum Ergo. Tenslotte zong het koor nog enkele verzen van de Brabançonne en de Vlaamse Leeuw.

Rotterdam. Voor de Belgische vluchtelingen.

Het stoomschip Tremorvah, kapitein Tregoning, is in de afgelopen nacht uit Halifax alhier aangekomen en heeft bij Furness' loods in de Maashaven ligplaats genomen. Het heeft aan boord 5000 ton kledingstukken en voedingsmiddelen, een waarde van ruim 500.000 dollar vertegenwoordigend. Het zijn kledingstukken voor mannen, vrouwen en kinderen, duizenden vaten met appelen, aardappelen, meel, honderden kisten met groenten, biscuits, enz.

Dit alles is bestemd voor het Belgische comité in ons land ter verdeling onder de duizenden Belgische vluchtelingen, die zich in kampen en in verschillende gemeenten van Nederland bevinden.

De Tremorvah is door de Britse admiraliteit ter beschikking van Nieuw-Schotland gesteld om deze goederen van Halifax naar Rotterdam over te brengen.

Op voorstel van de eerste minister van Nieuw-Schotland, de heer Murray, heeft The Halifax Morning Chronicle een oproep tot de bewoners van Nieuw-Schotland gedaan om de Belgen, aan wie het Britse volk zich zozeer verplicht voelt, in alle opzichten te helpen. En iedereen hielp, zodat er weldra zoveel goederen gezonden waren, dat er nog een tweede stoomschip zal volgen.

Bij het vertrek van Halifax, op de 29e oktober werden de opvarende van de Tremorvah door duizenden hartelijk toegejuicht, de schepen vlagden, er was muziek, en de Britse oorlogsschepen, die op de rede lagen, gaven het saluut.

Aan boord van de Tremorvah bevinden zich de heren E. B. Elderkin, de officiële vertegenwoordiger van het gouvernement van Nieuw-Schotland, P. F. Lawson, de vertegenwoordiger van de United Fruit Company te Halifax, welke maatschappij grote voorraden ten geschenke heeft gegeven, en Horatio Crouwel, de speciale correspondent van The Halifax Morning Chronicle.

De heer John Howard, de generale agent voor Nieuw-Schotland te Londen, komt vermoedelijk ook hier.

Met de lossing van het stoomschip wordt morgen een begin gemaakt.

Amsterdam. Onderwijs aan Belgische kinderen.

Hedenmorgen heeft er een vergadering plaats gehad, uitgeschreven door mr. A. Deswarte, advocaat te Brussel, thans hier vertoevende, ter bespreking van het geven van onderwijs aan kinderen van meer vermogende Belgische ouders. Tot deze vergadering waren opgeroepen de ouders en hier vertoevende onderwijzers en onderwijzeressen.

De voorzitter deelde mee, dat hij een onderhoud had gehad met wethouder De Hertog. Deze was zeer met het plan ingenomen en zegde zijn volledige medewerking toe. Reeds heeft hij beloofd, enige schoollokalen beschikbaar te stellen. Opgemerkt werd, dat deze school niet bedoelde te concurreren met de school aan de IJkade, daar die school alleen voor kinderen van minvermogenden is bestemd.

Staande de vergadering is reeds een twintigtal kinderen opgegeven. Ook heeft zich een aantal onderwijzers en onderwijzeressen aangemeld, te veel zelfs voor het doel, zodat er een keuze zal moeten worden gedaan.

Op de school zal voornamelijk Frans, doch ook Hollands worden onderwezen.

Morgen zal opnieuw met de wethouder van onderwijs worden geconfereerd. Het resultaat van dat overleg zal in een woensdagmorgen om 10 uur in het American Hotel te houden vergadering worden medegedeeld. Dan zal er tevens nog gelegenheid bestaan leerlingen op te geven. Dit kan eveneens geschieden bij mr. Deswarte, Heerengracht 113, die met de heren van der Meulen en Keezer het voorlopig comité vormt.

16 november 1914

Ter gelegenheid van de naamdag van koning Albert van België is er gisteren te ‘s Gravenhage gedurende de gehele dag aan het gebouw van de Belgische legatie, waarvan de Belgische driekleur wapperde, door de aldaar verblijvende Belgen druk gebruik gemaakt van de gelegenheid om door het plaatsen van hun handtekening op de daartoe neergelegde lijsten getuigenis af te leggen van hun gevoelens van trouw en gehechtheid aan hun staatshoofd.

Er kwamen dikwijls gehele gezinnen. Velen hadden hun borst met de landskleuren gesierd.

Ook werden opgemerkt jhr. van der Staal van Piershil, oud-gezant te Brussel, baron van Pallandt-Neerijnen, opperceremoniemeester van het hof, de gezant van Rusland, de gezant van Zweden, de legaties van Groot-Brittannië, Argentinië, Brazilië, Servië, Belgische staatslieden, autoriteiten enz. Tevens ontving de gezant, baron Fallon, een reeks van telegrafische gelukwensen namens Belgische vluchtelingen uit de meeste plaatsen van het land en namens de duizenden geïnterneerden.

Met het oog op een winterverblijf van de Belgische vluchtelingen, voor zover deze niet bij particulieren zijn ondergebracht, of in hun eigen onderhoud voorzien, stelt de centrale commissie, door de regering benoemd, een onderzoek in omtrent de wijze waarop in verwarming, sanitaire verhoudingen en hygiënische eisen is voorzien in de daartoe tijdelijk ingerichte lokaliteiten.

De verschillende plaatsen zullen zoveel mogelijk worden ontlast indien zulks wenselijk wordt geacht, en de vluchtelingen zullen dan in overleg met de regering in op te richten vluchtelingenoorden worden ondergebracht.

17 november 1914

Belgische spoorwegambtenaren.

Uit Havre is de 11e dezer een telegram verzonden aan het comité voor Belgische spoorwegambtenaren te Amsterdam, waarin de directie de afzending bericht van de fondsen tot verdere uitbetaling van de salarissen aan bovenvermelde ambtenaren. Ook te Londen, Duinkerken en in België zullen uitbetalingen plaats vinden. De zittingsdagen der comptabelen in verschillende steden in Nederland zullen nader worden bekend gemaakt.

18 november 1914

Naamfeest van Z. M. Albert I.

Van bijzondere zijde schrijft men ons:

Onder de talrijke telegrammen, welke door de bemiddeling van de Belgische legatie in Den Haag aan koning Albert I van België zijn verzonden, is een telegram geweest van een groep leden van de eerste en de tweede Belgische kamer, die in Brussel waren samengekomen om in stille viering 's konings naamdag te gedenken. Hun brief werd door een bijzondere koerier naar Den Haag gebracht. Een andere brief was reeds een paar dagen vroeger verzonden door het schepencollege van Brussel. De koning heeft uit zijn hoofdkwartier met volgend telegram, dat reeds zijn bestemming heeft bereikt, geantwoord: "Soyez remerciés de vos bonnes paroles qui m'ont vivement touché. J'adresse à la capitale et à mes chers concitoyens un cordial salut."

Opmerkelijk en wel een treffend bewijs voor de grote aanhankelijkheid van alle Belgen aan zijn persoon, is de

enthousiaste bewondering, welke ook van sociaal-democratische zijde voortdurend tegenover koning Albert wordt betuigd. Volksvertegenwoordiger Camille Huysmans, algemeen secretaris van de socialistische Internationale, sprak zaterdag ll. in café Hollandais, in Den Haag, op de feestzitting der Belgen, woorden van hulde aan de koning, welke op de vergadering grote indruk maakten. En Edw. Anseele, de bekende voorman van de Gentse socialisten, maakte van zijn toevallige aankomst in Den Haag gebruik, om bij de gezant van België zijn gevoelens van grote eerbied voor de koning en de koningin te gaan uiten, met nadrukkelijk verzoek hunnen majesteiten van zijn bezoek op de hoogte te willen brengen.

Het is treffend te zien hoe het met iedere dag toenemend lijden de Belgische bevolking in haar trouw tegenover haar vorstenhuis in niets heeft geschokt, maar integendeel een onverbreekbare hechtheid van banden tussen beide heeft bewezen, welke men vroeger niet zo sterk zou hebben gedacht.

Het stoomschip Administrateur de Badts heeft gisteren 122 personen uit Antwerpen te Vlissingen aangebracht.

Ter gelegenheid van de naamdag van H. M. Elisabeth, Koningin der Belgen, zal morgen de gezant van België in Den Haag, baron Fallon, een deputatie van dames, uit de vluchtelingen te Haarlem en omstreken, ontvangen, die hem een huldeblijk namens de vluchtelingen voor Koningin Elisabeth zullen overhandigen. Dit huldeblijk zal bestaan uit een lederen verbandkist. Bij het geschenk zal worden gevoegd een kalligrafische opdracht. In de verbandkist zijn het wapen van België en het Rode Kruis aangebracht.

Het provinciaal vluchtelingencomité in Zeeland verzoekt dringend hulp voor de duizenden vluchtelingen, die nog in de provincie Zeeland vertoeven en daar de winter zullen moeten doorbrengen, vermits zij in hun land geen verdienste hebben of beroofd zijn van huis en haard, in de vorm van levensmiddelen van allerlei aard, van kleren (in het bijzonder onderkleding zo voor mannen als voor vrouwen en kinderen) en dekens. Ook bedden en matrassen voor ouden van dagen en zieken zijn hoogst nodig. Al deze goederen moeten gezonden worden aan het adres van mr. P. Dieleman, station Vlissingen, waar het magazijn van het comité is gevestigd en van waaruit over de provincie wordt gedistribueerd.

De IJ-kade is zo langzamerhand een Belgische wijk geworden, een stadsgedeelte, waarin zelfs de meest volbloed Amsterdammer zich als een vreemdeling moet beschouwen, omdat hij er zijn eigen taal niet meer hoort spreken, maar alleen het gemoedelijke Vlaams. En deze wijk heeft nu, wij hebben reeds vermeld, dat het zou gebeuren, haar eigen school gekregen, een school, die wel niet in alle opzichten die naam kan dragen, maar een inrichting dan toch, waar de kinderen nuttig en prettig worden bezig gehouden, waar zij wat leren en waar het, en dit is aan de IJ-kade niet de minst voorname factor, gezellig warm is. Gisteren is de gehele school voor het eerst in gebruik genomen, en de heer Hordijk, de chef van het Centrale Doorgangshuis, heeft de vriendelijkheid gehad, ons een kijkje te gunnen. Buiten, vóór de loodsen, kwamen wij een troepje kinderen tegen, die voor de eerste maal de nieuwe onderwijsinrichting gingen bezoeken.

Een aardig gezicht bood die kleine optocht, waarvan de voorste kinderen een ruiker en de portretten van koning Albert en koningin Wilhelmina droegen. En allemaal zongen zij de Vlaamse Leeuw.

De school is gevestigd in de achterste helft van de loods van de Nederland, welke door een wand van jute van het andere gedeelte is afgescheiden.

Zij bevat 19 klassen, die juist als in een gewone school zijn ingericht, met vier rijen banken en twee schoolborden. Het enige onderscheid is, dat de klassen niet gescheiden zijn; alle leerlingen, er zijn er ongeveer 700, zijn in één lokaal verenigd. Dit levert natuurlijk wel enig bezwaar op, daar het luid spreken in de ene klas allicht het onderwijs in de aangrenzende klas stoort. Maar men hoopt dat dit euvel in de praktijk wel mee zal vallen.

Het onderwijs was gisteren al in volle gang. Een juffrouw gaf spraakles en deed moeite een kleine Vlaming te laten vertellen, dat hij een held was. Maar de jongen weigerde de h uit te spreken en beweerde een eld te zijn.

De 19 klassen zijn verdeeld naar de leeftijd, en de jongens en meisjes zijn gescheiden. Alle Belgische kinderen uit de loodsen, van 6 tot 17 jaar, moeten de school bezoeken. Bij enkele oudere meisjes bestond daartegen eerst wel wat bezwaar. Ze waren nu al enige jaren van school af en vonden het zo klein. Maar zij zijn gezwicht voor de aandrang en zaten nu heel opgewekt op een grijze werklap met de kettingsteek aan een rechthoekig varken te werken, dat door een vierkante zon werd beschenen.

Van de 19 klassen zijn er 10 uit meisjes en 9 uit jongens samengesteld. Daar er meer jongens zijn dan meisjes, zijn dus de jongensklassen groter. Vooral in de laagste klassen is het verschil nogal aanzienlijk. Om nu het evenwicht enigermate te herstellen, zullen waarschijnlijk de kleinste kinderen in gemengde klassen worden ondergebracht.

Het hoofd van de school, de heer Lambrechts, vroeger schoolhoofd te Nijlen, een dorpje bij Aarschot, vertelde, dat de kinderen allemaal Vlamingen waren, geen enkele Waal was er onder.

Eén van de leerlingen had zowaar zijn eigen onderwijzer uit België teruggevonden.

Drie matrozen leren de jongens springen en hardlopen. Verder wordt er door bevoegde krachten gymnastiekles gegeven. Bij mooi weer vinden gymnastische spelen in de open lucht plaats.

De school wordt ‘s zondags als kerk gebruikt.

In het eigenlijke doorgangshuis zijn sedert ons vorige bezoek verschillende vergaderingen, merendeels verbeteringen, aangebracht.

Nu de schepen van de Maatschappij Nederland, in het kombuis waarvan voor de Belgen gekookt werd, alle zijn uitgevaren, moest er op andere wijze in de voedselbereiding worden voorzien. Daartoe is een houden loods gebouwd, waarin veldovens zijn geplaatst. Verder is er een washok gebouwd voor de vrouwen en zijn er nieuwe, zeer praktische privaten gemaakt.

De gebouwen zijn echter nog altijd onverwarmd. Het schijnt, dat men wacht op een beslissing van de regering nopens de verpleging van de te Amsterdam samengebrachte vluchtelingen; maar de nood begint nu toch werkelijk te dringen, waar de winter zo vroeg begonnen is.

Onderwijs aan Belgische kinderen.

Zoals reeds vermeld, is in beginsel besloten, aan kinderen van meer gegoede ouders, die uit België hierheen zijn gekomen, onderwijs te

verstrekken. In een hedenmorgen gehouden vergadering is definitief tot de oprichting van een school besloten. Er is een permanente commissie benoemd, bestaande uit de heren mr. A. Deswarte, voorzitter; H. van der Meulen, secretaris; B. Keezer, penningmeester, en Delhay, Doornbosch, van Praag en Pals. Medegedeeld werd, dat de gemeente beschikbaar heeft gesteld twee lokalen van de school aan de Van Ostadestraat 101, hoofd de heer Evers. De school zal gemengde klassen bevatten; godsdienstonderwijs wordt er niet gegeven.

Tot nu toe zijn er ongeveer 40 leerlingen voor de school opgegeven. De lessen zullen maandag beginnen.

19 november 1914

Belgische studenten te Utrecht.

Dr. K. T. Noyons, hoogleraar aan de Universiteit te Leuven, heeft dr. A. Kuyper, die de rector van deze hogeschool zijn bemiddeling had aangeboden om tijdelijke uitwijking van de faculteiten van Leuven naar ‘s Hertogenbosch of Utrecht mogelijk te maken, medegedeeld, dat men het te Leuven op hoge prijs zou stellen, indien er onder de gevluchte of geïnterneerde Belgen studenten waren van een der Belgische universiteiten, dezen uit de plaatsen en kampen waar ze nu zijn, naar Utrecht konden worden overgebracht. Alsdan zonden hoogleraren uit België op eigen gelegenheid, of in daartoe verstrekte localiteit, colleges voor de Belgische studenten kunnen openen.

Iets waarop men te meer prijs stelde, daar het doelloos leven in de kampen, de studies meer achteruit zet, dan bevordert.

Aan prof. Noyons is toegezegd, dat pogingen in die richting zullen ondernomen worden.

Vraag naar Belgische arbeidskrachten.

Men schrijft ons:

Een der vraagstukken, welke de personen, die hulp bieden aan Belgische noodlijdenden, het meest bezig houdt, is de werkverschaffing. In België zelf ligt alles stil. In Nederland en ook in Engeland moet worden gewaakt dat door de aanwerving van toevallig en tijdelijk aanwezige duizenden van Belgische arbeiders, welke zich natuurlijk liever met een karig loon dan enkel met genadebrood zouden helpen, de lonen niet naar beneden worden gedrukt en het aantal der eigen werklozen niet buitenmatig worde verhoogd. In Frankrijk echter is dit niet het geval. Daar is op dit ogenblik blijkbaar een tekort aan arbeidskrachten.

De Belgische regering heeft zelf een “Belgische werkbeurs” opgericht, waarvan het voorzitterschap wordt waargenomen door staatsminister Schollaert, voorzitter van de Belgische tweede kamer, en waarvan het secretariaat gevestigd is te Sainte-Adresse (Havre), Place Frédéric Sauvage (Immeubles Dufayel). In een bijvoegsel aan het Staatsblad van 31 oktober-1 november, wordt door deze werkbeurs werk aangeboden aan Belgische vluchtelingen, welke een der volgende bedrijven uitoefenen: landbouwers, stouwers, gareelmakers, kolenwerkers, touwslagers, schoenmakers, dactylografen, kantwerkers, koperdraadtrekkers, kopergieters, ijzergieters, galocheurs, draadglanzers (vlechten en nestels), tuiniers onderwijzers, koperpletters, mecaniciens voor het bereiden van kunstijs, mecaniciens voor het besturen van

stoomketels en stoommachines, metaalbewerkers, apothekers, zadelmakers, ververs, wevers en veeartsen.

Dit is slechts een eerste lijst.

Morgen zullen 400 Belgische uitgewekenen, die thans te Venlo ondergebracht zijn, per extra trein naar de legerplaats te Oldebroek vervoerd worden.

Bienvenu-Martin, de Franse minister van oorlog, heeft aan een vertegenwoordiger der Petit Parisien verteld welke maatregelen de Franse regering tegen de werkloosheid zal nemen.

De regering heeft vooreerst rekening te houden met de Franse en Belgische vluchtelingen. Niet slechts te Parijs en in de omstreken, maar ook in het centrum en het westen van het land vertoeven een groot aantal uitgeweken Belgen en Fransen, die uit de grensdepartementen Ardennen, Maas, enz. gevlucht zijn. Deze mensen moeten zo spoedig mogelijk aan het werk geholpen worden. Daartoe is er aan het ministerie van binnenlandse zaken een bureau ingericht, dat voeling houdt met het ministerie van arbeid en aan de prefecten in de verschillende departementen opgave vraagt van het werk, dat er in de departementen te doen valt. Het bureau stelt zich tevens in verbinding met de spoorwegmaatschappijen, die hun medewerking hebben toegezegd. Op deze wijze hoopt men een groot aantal fabrieksarbeiders en arbeiders uit de bouwvakken te plaatsen.

20 november 1914

Wij vernemen dat het regeringskamp voor vluchtelingen te Nunspeet, dat het kamp te Oldenbroek zal vervangen, tegen het

einde van deze maand zal gereed zal zijn en dat het plaats zal bieden voor 10.000 vluchtelingen.

Gisteren, op de naamdag van Koningin Elisabeth der Belgen, hebben de vrouwelijke Belgische vluchtelingen in Haarlem door een commissie bestaande uit mevr. Van Puyvel en een dochter van de schrijver Hendrik Conscience, aan de gezant van België, baron Fallon, in Den Haag, een huldeblijk overhandigd voor hare majesteit Elisabeth.

Dit huldeblijk bestond uit een zwart lederen verbanddoos, de hoeken met zilver beslag en op de voorkant der doos in dof zilver een koningskroon, waaronder de letter E.

De doos was gevuld met allerlei verbandstoffen, de vakjes waren met satijn van elkander gescheiden en de scharen, pincetten enz. met juchtleer afgedekt.

Bij dit huldeblijk was een oorkonde gevoegd, gekalligrafeerd door de heer G. A. en mej. J. H. Luitingh.

De opdracht luidde als volgt:

Aan Elisabeth, de welbeminde!

De Belgische vrouwen, in Haarlem verenigd, bidden hun aanbeden vorstin Elisabeth, op deze dag de hulde te willen ontvangen van hun diepe en oneindige erkentenis.

Het heilige voorbeeld van moed en toewijding, door hare majesteit aan alle Belgische vrouwen gegeven, heeft in hun harten een onsterfelijke liefde gewekt. Zij zullen voortaan leven, voor haar en met haar, of sterven, indien het moet, met haar aanbeden naam op de lippen.

Gelieve onze goede koningin dit kleinood te aanvaarden als een herinnering aan de gesneuvelde strijders, wier stervensuur zij door haar grootmoedig en liefderijk bijzijn verzachtte.

De oorkonde is versierd met een daarvan afhangend lint in de Belgische kleuren, waaraan als zegel het Haarlemse wapen met een gekroonde E.

De commissie werd door baron Fallon ontvangen en na de voorstelling van de dames door de heer H. Stinis, voorzitter van het bureau voor vluchtelingen te Haarlem, heeft mevrouw Conscience het huldeblijk overhandigd en daarbij de gevoelens van aanhankelijkheid vertolkt van de te Haarlem gevluchte vrouwen.

Baron Fallon heeft medegedeeld, dat het huldeblijk, op de naamdag van de Koning door de mannelijke vluchtelingen te Haarlem aangeboden, reeds naar zijn bestemming was afgezonden en dat hij nog gisteren de koningin zou in kennis stellen met de aanbieding van het huldeblijk der te Haarlem gevluchte vrouwen.

De International Peace Brotherhood, een vereniging, die zich het lot van de Belgische uitgewekenen aantrekt, heeft, naar men ons mededeelt, bij Southampton 300 acres land aangekocht, om daar een model-industriestad te stichten, waarin aan de uitgeweken Belgen, en ook aan anderen, gelegenheid zal worden gegeven door eigen arbeid in hun onderhoud te voorzien. Er worden voor dit doel belangrijke bijdragen in mondkost, bouwmaterialen, werktuigen en geld in Amerika verzameld.

De vereniging is voornemens, ook in Nederland zulk een industriestad op te richten, om aan de uitgeweken Belgen in de onmiddellijke nabijheid van hun land een toevluchtsoord te bieden. Naar men ons meldt is de vereniging van plan, daartoe ongeveer

400 ha land (geen polderland) liefst aan een stuk, gelegen tussen Roosendaal, ‘s Hertogenbosch, Eindhoven en de Belgische grens aan te kopen.

Aan de Belgische professoren en studenten vertoevende in Nederland.

Herhaaldelijk en van verschillende zijden werd de wenselijkheid uitgesproken, enkele leergangen in te richten ten behoeve der in Nederland vertoevende Belgische studenten, militairen en niet-militairen. Om zulk een organisatie met vrucht te kunnen overwegen en bespreken, dient echter allereerst het aantal der eventuele deelnemers enigermate vast te staan en eveneens dat der Belgische professoren, die immers in de allereerste plaats tot het geven dezer leergangen zouden bereid en geroepen zijn. Reden, waarom ondergetekende, van bevriende zijde hiertoe aangezocht, alle in Nederland vertoevende Belgische professoren en studenten dringend uitnodigt, zodra mogelijk, hun naam, faculteit en verblijfplaats aan Prof. Dr. F. Collard, huize Marie-Nelly Bosch en Duin (bij Utrecht) te willen opgeven.

Prof. Dr. Jos. Schrijnen

Gevluchte Belgische onderwijzers.

De heren P. Otto, lid van de tweede kamer, en Ph. v. d. Vos, gedelegeerden van het Bureau International de Fédérations d’Instituteurs, hebben op hun reis door België dinsdag Antwerpen en omgeving bezocht, waar zij van alle autoriteiten de meeste medewerking ondervonden. Woensdag zouden zij naar Brussel vertrekken.

Omtrent de terugkeer van de Belgische onderwijzers valt nog geen stellig advies te geven, aangezien voor de verschillende plaatsen de toestanden gans verschillend zijn. Vast staat, dat allen, die terugkeren, ook de jongeren, door de Duitse militaire autoriteiten ongemoeid worden gelaten, wanneer zij niet als soldaat in het Belgische leger gediend hebben. Het gemeentebestuur van Antwerpen verlangt van alle onderwijzers en onderwijzeressen, zonder uitzondering, dat zij terugkeren.

Wij hebben van de heer J. W. C. Tellegen, voorzitter van de subcommissie voor de huisvesting, een mededeling ontvangen, waaruit allereerst blijkt, dat de loodsen op de IJ-kade thans zo goed en zo kwaad als het gaat verwarmd zijn. Het plaatsen van kachels is echter slechts een voorlopige maatregel. Het verwarmingsvraagstuk is daarmee niet opgelost. Dit zou alleen met betrekkelijk grote kosten kunnen geschieden, en dan nog zou slechts een gebrekkige oplossing worden verkregen.

In de tweede plaats geeft de heer Tellegen inlichtingen betreffende de niet geheel voldoende huisvesting van de vluchtelingen. De zaak is deze. Nadat in de tweede helft van oktober de repatriëring van de vluchtelingen niet een omvang had aangenomen, als velen, onder wie hoogstwaarschijnlijk ook de regering, verwacht hadden, werd ingezien, dat men moest rekenen op een overwintering van een groot aantal vluchtelingen hier te lande. Van de zijde der regering werden daarop met betrekking tot de in gebruik zijnde lokalen inlichtingen gevraagd over de geschiktheid voor winterverblijf en in geval van ongeschiktheid over de mogelijkheid tot geschiktmaking.

Op advies der subcommissie voor de huisvesting is voor Amsterdam geantwoord, dat de in gebruik zijnde lokalen voor het grootste

gedeelte ongeschikt zijn voor winterverblijf, ten dele niet geschikt zijn te maken en voor een verder groot gedeelte alleen met tamelijk grote kosten geschikt zijn te maken voor een niet strenge winter.

Na het geven van dit antwoord moest men zich bij het dalen van de temperatuur uit de aard der zaak bepalen tot het treffen van voorlopige maatregelen, als het plaatsen van kachels en het maken van voorportalen. Er waren twee redenen van zuiver plaatselijke aard, welke de subcommissie verplichtten een afwachtende houding aan te nemen. Deze redenen zijn het belang der defensie en de grote behoefte aan opslagruimte voor suiker. Eerstgenoemd belang eist een zo snel mogelijke verwijdering van de vluchtelingen uit de stelling van Amsterdam. De uitvaardiging van een uitvoerverbod van suiker door Engeland, gevolgd door de uitvaardiging van een uitvoerverbod van suiker door Nederland, deed een veel grotere vraag naar opslagruimte voor suiker ontstaan dan in normale jaren.

Niet-inwilliging van dergelijke aanvragen zou het handelsbelang van Amsterdam zeer ernstig schaden en een grote hoeveelheid loonarbeid voor havenarbeiders voor Amsterdam doen verloren gaan. Inwilliging van de aanvragen echter is alleen mogelijk door beschikbaarstelling van het grootste gedeelte der loodsruimte, thans door vluchtelingen ingenomen. Hierbij valt nog in het oog te houden, dat twee nieuwe gemeenteloodsen, gelegen aan de Entrepotkade, als tijdelijke kazerne dienst doen en als zodanig niet gemist kunnen worden.

Bij het overleg, dat met de regering plaats had, is uit de aard der zaak nog nagegaan, of voor de vluchtelingen plaats kan worden gevonden in andere hier ter stede aanwezige lokaliteiten. Lokaliteiten van genoegzame capaciteit en waarvan de

beschikbaarstelling zou kunnen plaats hebben, zonder niet te verdedigen benadeling van andere belangen, zijn niet aangewezen kunnen worden.

Ook al had het defensiebelang reeds niet de doorslag moeten geven, dan zou de regering dus toch tot de maatregel hebben moeten komen, waartoe zij is overgegaan, namelijk het bouwen van vluchtelingenkampen buiten de stelling van Amsterdam. Naar deze kampen zullen de hier ter stede vertoevende vluchtelingen, waarvan het verblijf door de staat bekostigd wordt, in het laatst van deze maand en in het begin van de volgende maand worden overgebracht. Over de tegenwoordige toestand in de loodsen zullen in aansluiting aan het bovenstaande nog enige mededelingen volgen.

21 november 1914

Bij het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers is thans in totaal ingekomen fl. 392.297,17, 5.076,24 F en 98,13 mark. Dat bedrag is, zo schrijft het comité, ongetwijfeld aanzienlijk. Men mag echter niet vergeten, dat het grootste gedeelte daarvan reeds is uitgegeven. Daarbij komt nog, dat, nu de vluchtelingen over het gehele land verspreid zijn, de liefdadigheid in al die plaatsen in eigen kring wordt beoefend, zodat uit het buitenland niet veel meer binnenkomt. Wel worden af en toe bedragen uit het buitenland ontvangen, maar deze hebben gewoonlijk een bijzondere bestemming. Voor onmiddellijke steun kunnen die dus niet worden aangewend. Naast zijn gewone middelen bezit het comité thans 2 fondsen: een om de uitgewekenen later weer in hun vroegere omstandigheden terug te brengen, uit Amerikaanse bijdragen gesticht door dr. H. van Dyke, de Amerikaanse gezant te ‘s Gravenhage, en een voor het

verschaffen van onderwijs aan de kinderen der vluchtelingen, uit Deense en Noorse bijdragen gesticht door de heer G. Allert, de Belgische gezant te Kopenhagen.

In verband met de stichting van dit laatste fonds heeft het bestaande comité een afzonderlijke subcommissie voor onderwijs ingericht, onder leiding van een der secretarissen van het comité, de Heer Léon Delhez, Valeriusstraat 28, Amsterdam.

22 november 1914

Onder de vluchtelingen in de loodsen aan het haventerrein te Vlissingen komen gevallen van tyfus voor.

Naar het Handelsblad meldt, ligt het in de bedoeling van de regering om op 28 dezer een deel der Belgische vluchtelingen uit het doorgangshuis aan de IJkade naar elders te laten vertrekken. Zeshonderd personen zullen dan door de regering worden overgenomen; het volgende transport zal een week later naar de Veluwe worden overgebracht.

23 november 1914

Onze correspondent te Londen schrijft:

De Daily Telegraph heeft de uitgave op touw gezet van een boekwerk, dat zal heten “King Albert’s book” en dat bedoeld is als een hulde aan België zowel als tot stijving van de fondsen voor Belgische vluchtelingen, waarin de opbrengst zal worden gestort. Het is samengesteld uit bijdragen van representatieve mannen uit alle landen. Er zijn gedichten bij en fragmenten muziek, huldebetuigingen en betuigingen van deelneming in het lot van het ongelukkige land.

Aan de bijdragers is alle vrijheid gelaten. Hun inzendingen verschijnen in de oorspronkelijke taal met Engelse vertaling. Er zijn er in alle talen. Want ook neutrale landen leveren het hunne. Is er iets onneutraal in sympathie te betuigen met het lijden der Belgen en de moed waarmee het gedragen wordt? Denen, Noren en Zweden, Italianen, Zwitsers en Amerikanen denken er niet zo over. Echter zal het boek geen bijdragen van Nederlanders bevatten. In de taal van de meerderheid der Belgen zal zelfs de eenvoudigste uitspraak van medelijden er geen plaats in vinden. Toch heeft de leider der onderneming, het is Hall Caine, de bekende romanschrijver, zich wel tot de Nederlanders gericht. Zij hebben echter geweigerd of gezwegen.

(Wij vragen ons af of de heer Hall Caine zich dan wel tot de goede adressen in ons land heeft gewend - Redactie).

Concentratiekamp te Bergen op Zoom.

Aan het Nederlandse volk!

Nog steeds zijn tal van Belgische vluchtelingen in een concentratiekamp te Bergen op Zoom opgenomen. Niettegenstaande de regering, zoals mij bekend is, reeds einde van de vorige week telegrafisch op het onhoudbare van deze toestand is gewezen, is er tot nu toe nog geen verandering in gekomen. Is het niet diep treurig dat met dit koude weer honderden vrouwen en kleine kinderen in tenten moeten verblijven, terwijl er in ons land toch tal van kerken zijn, die verwarmd kunnen worden, waarin deze stumpers een onderdak zouden kunnen vinden.

Veel, zeer veel heeft Nederland voor deze ongelukkige buren gedaan, maar de manier waarop dezen in Bergen op Zoom zijn gehuisvest is Nederland. onwaardig.

G. L. Schuurbeque Boeije

Den Haag 20/11/01914

Gevluchte Belgische onderwijzers.

Uit een particuliere brief van de heer P. Otto, lid van de tweede kamer, blijkt dat hij en de heer van der Vos donderdag ll. in Brussel waren, na Lier, Duffel, Mechelen en omgeving te hebben bezocht.

Vrijdag zouden zij vertrekken naar Leuven, om van daar naar Luik te gaan en zo mogelijk ook naar Namen en Charleroi.

De medewerking der Duitse militaire en civiele autoriteiten is te prijzen. Ook de Belgische gemeentebesturen werken goed mee, maar het reizen is ontzettend moeilijk. Het kost een hele dag om van de ene plaats naar de andere te komen en voor elke verplaatsing moet men verlof hebben. Deze verloven zijn in de regel te betalen met 6 of 12 frank per persoon. Met een auto mag op het ogenblik niemand reizen: ten westen van de lijn Antwerpen-Brussel-Mons-Maubeuge mag niemand komen. Geschikte rijtuigen zijn niet te krijgen. Treinen rijden niet of zo goed als niet.

De terugkeer der onderwijzers wordt door bijna alle gemeentebesturen verlangd. Slechts enkele gemeentebesturen maken hierop een uitzondering, zo bv. die, waar geen bevolking en geen schooljeugd meer aanwezig zijn of slechts een heel klein gedeelte, en die gemeenten, zoals Mechelen, waar de honger dreigt en waar men oordeelt dat elke mond meer een moeilijkheid meer is. In sommige gemeenten bestaan geen schoolgebouwen meer en is daardoor het heropenen der scholen onmogelijk.

In het algemeen wordt echter het onderwijs overal hervat: in Duffel op 23 dezer, in Mechelen eveneens, in Lier wil men trachten op 1 december met een school te beginnen. In Brussel gaat het leven zijn gewone gang, behalve dat alle verkeer gestremd is. Noch per post, noch per telefoon, noch per telegraaf, noch per spoor is correspondentie toegelaten, evenmin trouwens als in geheel België.

Maandag hopen de heren Otto en van der Vos terug te keren.

Vluchtelingen mogen op dit ogenblik nog vrij in België komen, mits zij kunnen bewijzen vluchteling te zijn. Hieromtrent zijn andere voorschriften te verwachten.

Amsterdam.

In aansluiting aan zijn mededelingen van 20 november jl. zendt de heer J. W. C. Tellegen, voorzitter der subcommissie voor de huisvesting, ons verschillende bijzonderheden over de tegenwoordige toestand in de loodsen.

Aan de in gebruik genomen gebouwen kunnen, door welwillende beschikbaarstelling van de Stoomvaartmaatschappij Oceaan, nog worden toegevoegd de aan de zuidzijde der IJ-kade staande loods G. Door deze beschikbaarstelling kan ook de hoogste verdieping van het gebouw ontruimd worden. Deze ontruiming was gewenst, omdat in bedoelde, met een plat dak van gewapend beton afgedekte, ruimte bij het dalen van de temperatuur hinder van neervallend condensatiewater werd ondervonden. Zij wordt thans gebruikt voor droogruimte en voor het houden van zangoefeningen en oefeningen van andere aard met kinderen.

Van de stoomvaartmaatschappij Nederland werd nog in gebruik verkregen een ruimte in het entreegebouw, naast het bureau van de beheerder, welke ruimte tot magazijn van kleding en huishoudelijke artikelen is ingericht en enige ruimte boven de als ziekenhuis gebruikt wordende ruimte, waardoor het mogelijk werd, een geneesheer dag- en nachtverblijf te verstrekken. Hoewel de verschillende loodsen geregeld elke dag door gemeentegeneesheren bezocht werden, bleek de voortdurende aanwezigheid van een geneesheer toch gewenst. Alle losse strolegers, welke gedurende de eerste dagen van de opneming van vluchtelingen in het gebouw Nederland en loods L verstrekt waren, zijn door stromatrassen vervangen.

Ter voorkoming van tocht en vermindering van de onvrijheid, zijn tussen de slaapplaatsen 1 meter hoge afscheidingen van doek gespannen, op raamwerk gemaakt.

Bij het dalen der temperatuur blijken de verstrekte dekens onvoldoende beschutting te geven. Door vermeerdering van het aantal kon geen voldoende verbetering verkregen worden. Dekens van voldoende zwaarte waren, daargelaten de kosten aan de aanschaffing verbonden, in een toelaatbare tijdruimte niet te verkrijgen. Een zeer doelmatig gebleken en weinig kostbare oplossing werd echter verkregen door twee dekens tot een dubbel met papier gevulde deken te vernaaien.

Voor het afzonderlijk slapen van gehuwde vrouwen met jonge kinderen en van ongehuwde vrouwen is gelegenheid gegeven, doch hiervan is geen gebruik gemaakt.

Op advies der subcommissie voor de hygiëne zijn alle echtparen met zuigelingen bijeengebracht in afgescheiden gedeelten van

loods L. De verzorging, speciaal de voeding en de kleding der zuigelingen, kunnen daardoor beter tot hun recht komen. Toezending van meer wiegen is niet nodig, daar voor elke zuigeling thans een wieg beschikbaar is. Voor het wassen van kleding en luiers is een overeenkomst gesloten met een hier ter stede gevestigde wasinrichting. Het aantal zuigelingen bedraagt in de laatste dagen ruim 70. Aan zogende moeders van zuigelingen, welke in het Wilhelminagasthuis opgenomen zijn, wordt met het oog op de grote afstand tussen genoemd gasthuis en de IJ-kade desgewenst dag- en nachtverblijf verstrekt in het huis Herengracht 478 (doorgangshuis voor oude en gebrekkige lieden).

Met dankbaarheid wordt de arbeid vermeld van tal van ingezetenen op het gebied van onderwijs, geestelijke verzorging, verschaffing van arbeid aan volwassenen en ontspanning door muzikale voordrachten en dergelijke. Zeer op prijs gesteld zal worden de toezending van schoenen en kledingstukken voor zuigelingen aan het bureau van de beheerder in het gebouw Nederland of aan het bureau van de subcommissie voor huisvesting in de voormalige Effectenbeurs.

Het personeel bestaat thans uit 85 ambtenaren en beambten, 169 Belgische vluchtelingen, 20 bewakers en 10 politieagenten. In deze opgave zijn niet begrepen de ambtenaren en beambten van de gemeentelijke geneeskundige dienst, de aan de school verbonden onderwijskrachten en de werklieden van de stadsreinigingsdienst, die het terrein om de loodsen geregeld schoonhouden en voor het wegvoeren van afval en vuil zorg dragen. De salarissen van het in de opgave vermelde personeel, met uitzondering van dat der politieagenten, bedragen per week in totaal ongeveer fl. 2700. De Belgische vluchtelingen ontvangen 25 cent per dag.

24 november 1914

Gisteren is de stoomboot Union I te Hansweert aangekomen met ongeveer 40 vluchtelingen uit Brussel aan boord.

De treinen naar en van Antwerpen-Hollandse grens zullen heden en morgen niet lopen.

Belgische spaarbankboekjes.

Blijkens mededeling van de directeur der Rijkspostspaarbank, zijn onder de bestaande omstandigheden de terugbetalingen op de Belgische spaarbankboekjes hier te lande beperkt tot 50 frank in 14 dagen per huisgezin (vader, moeder, minderjarige kinderen).

Vluchtelingenkamp te Bergen op Zoom.

Door herhaalde bezoeken en vele inlichtingen met de toestand te Bergen op Zoom bekend, kan ik mededelen, dat aldaar is begonnen met het opstellen van een paar stoomcaroussels, van welke de gewone bestemming wel in schril contrast staat tot de ellendige toestand, waarin mijn ambtgenoot, mr. Van Blom te Delft, en ik donderdag de vluchtelingen aantroffen. Het kamp werd die dag ook bezocht door twee Canadezen, begeleiders van het eerste schip met levensmiddelen en kleding voor de Belgen uit Halifax (Nieuw-Schotland).

Het was voor ons, Nederlanders, diep beschamend, te zien, hoezeer deze vreemdelingen getroffen waren door de volkomen onvoldoende huisvesting in het tentenkamp, vooral in de grote tenten, waar men vergeefs trachtte tocht en koude te temperen door open cokesbakken, die een verstikkende kolendamp verspreidden.

In de stoomdraaimolens zal slechts een deel der drieduizend vluchtelingen berging kunnen vinden, en ook dat is een zeer onvoldoende noodberging. En dan te denken, dat velen te voren veel beter gehuisvest waren in de stad, en gedwongen werden, het kamp te betrekken.

De heer Schuurbeque Boeye heeft geen woord te veel gezegd (zie ochtendblad van maandag). Hier moet dadelijk worden ingegrepen. Allereerst door de vluchtelingen zoveel mogelijk naar de stad terug te brengen. Nadere voorstellen worden aan de minister voorgelegd, maar kosten enkele dagen tijd. En deze mensen kunnen niet wachten, geen dacht en geen nacht.

J. F. Niermeyer

Utrecht

De 3000 Belgische vluchtelingen uit het kamp te Oldebroek vertrekken vrijdag naar Nunspeet, waarna het kamp door geïnterneerden betrokken wordt.

Gevluchte Belgische onderwijzers.

De minister van binnenlandse zaken heeft opnieuw door bemiddeling van de commissarissen der Koningin tot de burgemeesters van alle gemeenten de uitnodiging gericht aan de heer P. Otto, lid van de tweede kamer te Bloemendaal, de namen en adressen op te geven van de Belgische onderwijzers, die in hun gemeente verblijven, met vermelding van de standplaatsen in België, voor zover daarin na hun vorige opgave veranderingen zijn gekomen.

Amsterdam. De gemeente en de Belgische vluchtelingen.

Gisteren hebben wij op gezag van de heer J. W. C. Tellegen, voorzitter van de subcommissie voor de huisvesting, gewag gemaakt van de verschillende verbeteringen, welke zijn aangebracht in de loodsen aan de IJ-Kade. Heden werd de pers in de gelegenheid gesteld, zich met eigen ogen van de verbeteringen te overtuigen.

Het doet ons genoegen te kunnen vaststellen, dat huisvesting en verzorging thans niets meer te wensen overlaten. De privaten en wasgelegenheden zijn verbeterd. Alle verpleegden hebben nu een strozak en zoveel dekens als met het oog op de winterkoude gewenst is. De verschillende “kampjes” beddengoed, zijn thans gescheiden door de beloofde lage afrasteringen, zodat de grote zalen van de loodsen nu als het ware doorsneden worden door straatjes, die de grote ruimte breken. Alles heeft nu een huiselijker karakter verkregen.

Het eten, waarvan de bereiding geschiedt onder toezicht van de heer Flaes, oud-directeur van het Armenhuis, was voortreffelijk. Wij konden ons daarvan persoonlijk overtuigen.

De stemming onder de verpleegden is dan ook zeer opgewekt. In de vijf loodsen waren heden nog totaal bijeen 3152 vluchtelingen, te weten 2459 volwassenen, 626 kinderen en 67 zuigelingen.

Vermelding verdient, dat de uitstekende organisatie, waarvan de bovengenoemde verbeteringen o.a. de vruchten zijn, aan de leider van het centrale doorgangshuis, de oud-hoofdcommissaris van politie, de heer Hordijk, te danken zijn. Hij blijkt met mensenkennis op te treden tegenover de natuurlijk uit zeer verschillende elementen samengestelde bevolking. Ieder individu stelt, zoals

vanzelf spreekt, bijzondere eisen van behandeling. De heer Hordijk kwijt zich met patriarchale wijsheid van zijn plicht.

Wat organisatie vermag, bleek ons heden opnieuw. De ganse huishouding van het dorp is op methodische wijze opgebouwd. Alles is tot in de kleinste onderdelen verzorgd, hetgeen ons vooral trof bij het bezoeken van de onderscheiden magazijntjes van de meest noodzakelijke behoeften. Dat hierdoor een uitstekende controle bevorderd wordt, spreekt vanzelf. De verwarming in de lokalen liet heden niets te wensen, maar het was geen extra koude dag.

Wij hebben ook nog een bezoek gebracht aan de school, waar juist een oud belletje van de vroegere paardentram het aflopen der lessen verkondigde. De kinderen stormden naar buiten om “thuis”, d.w.z. met hun ouders, een stevig bord griesmeelpap met rozijnen te gebruiken.

25 november 1914

Bij de uitgifte van nieuwe kaarten voor verstrekking van voeding aan vluchtelingen te Hansweert bleek, dat er zich nog 2035 behoeftige Belgen bevinden.

Uitbetaling op Belgische spaarbankboekjes.

Op de vragen van de heer Juten, inzake de terugbetaling van gelden aan Nederlandse postkantoren op Belgische spaarbankboekjes, heeft de minister van waterstaat het volgende geantwoord:

De voorschriften uitgevaardigd ter zake van de uitbetaling aan Nederlandse postkantoren van gelden op Belgische spaarbankboekjes, verbieden zodanige uitbetaling anders dan aan

vluchtelingen die hier te lande verblijf houden en in behoeftige omstandigheden verkeren. Uitbetaling geschiedt niet rechtstreeks, doch op order van de directie der Rijkspostspaarbank, alwaar op een ten postkantore ingediende aanvraag, aan de hand van het door de directeur van dat kantoor te geven advies, wordt beslist. Aanvankelijk was het maximum der uitbetaling gesteld of 500 frank in 14 dagen. Nadat reeds op 29 oktober het maximum verlaagd was tot 100 frank, werd onlangs door de directeur van de Belgische spaarbank beslist, dat op Belgische spaarboekjes in 14 dagen niet meer dan 50 frank mag worden uitbetaald aan één en hetzelfde gezin (man, vrouw en minderjarige kinderen).

Door deze verlaging, is het voordeel, door de heer Juten aangegeven, zo gering geworden, dat veilig mag worden aangenomen, dat de hogere koers niet tot winst ven enig belang aanleiding zal geven. Trouwens, in het veertiendaagse tijdperk na 20 oktober heeft de Rijkspostspaarbank order tot betaling afgegeven tot een totaal bedrag van slechts 631.112 gulden.

De koers waartegen de franken, welke op een Belgisch boekje worden afgeschreven tegen Hollands geld worden omgerekend (100 frank = 47,97 gulden) is de vaste koers, welke steeds over en weer door de Belgische spaarbank en de Rijkspostspaarbank wordt gevolgd bij de verrekening van voor elkaar uitbetaald bedragen.

King Alberts book.

Naar wij vernemen heeft de heer L. Simons, directeur der Wereldbibliotheek, maandagochtend jl. een telegram naar Engeland gezonden, waarin hij zich volgaarne bereid verklaarde om, als de tijd het nog toeliet, Nederlandse bijdragen voor het King Alberts book te verzamelen. Hedenochtend had hij nog geen

antwoord ontvangen, maar hij stelt zich volkomen ter beschikking van die Nederlanders, die met hem nog een poging willen wagen, ook Nederlandse betuigingen van hulde of deelneming in dit boek te doen opnemen.

Rotterdam

Aangezien gisteren en heden geen treinen van Antwerpen naar Essen reden, hebben verschillende hier ter stede vertoevende Belgische vluchtelingen getracht via Bergen op Zoom en vervolgens per stoomtram België te bereiken. Aan het station Delftse Poort werden gisteren aan Belgen 64 plaatskaarten voor Bergen op Zoom en 20 voor Roosendaal afgegeven. Heden waren deze cijfers 28 en 20.

Morgen loopt er weer een trein van Amsterdam naar Essen en worden weer kosteloze plaatskaarten aan Belgische vluchtelingen afgegeven voor de trein, die te 9 u 40 van het station Delftse Poort alhier vertrekt.

Van 19 oktober tot heden zijn van het station Delftse Poort alhier ongeveer 14.000 Belgische vluchtelingen via Essen naar hun vaderland teruggekeerd. Hieronder waren er 8807, die kosteloos vervoerd werden.

26 november 1914

De toestand van een aantal vluchtelingen die in enkele zuidelijke gemeenten achtergebleven zijn, liet vooral bij de plotseling ingetreden koude te wensen. Dat aantal is in vergelijking met het grote aantal vluchtelingen, dat nog steeds in ons land vertoeft, betrekkelijk gering.

De minister van binnenlandse zaken heeft herhaaldelijk een speciaal onderzoek doen instellen en maatregelen getroffen om zo spoedig mogelijk in de nood te voorzien. De vluchtelingen, die zich nog in lichters bevonden, worden elders ondergebracht. Tenten worden, zoveel nodig, door barakken vervangen, en voor voldoende verwarming wordt zorg gedragen.

Prof. J. F. Niermeyer uit Utrecht schreef dinsdagochtend in ons blad over “de volkomen onvoldoende huisvesting” van de Belgische vluchtelingen te Bergen-op-Zoom. Niet alleen hij en prof. Van Blom uit Delft overtuigden er zich van, maar ook twee Canadezen, geleiders van het eerste schip met levensmiddelen en kleding, voor de Belgen uit Halifax, Nieuw-Schotland, gekomen; en die vreemdelingen waren er zeer door getroffen, schrijft Prof. Niermeyer. Hij en prof. Van Blom schaamden zich.

Zonder in de verte te willen zeggen, dat hun aansporing, om de toestand in Bergen-op-Zoom zo spoedig mogelijk te verbeteren, minder nodig is, kunnen wij hen wat die twee vreemdelingen betreft, gerust stellen. Een van hen is op ons bureau geweest: de heer Horatio C. Crowell, vertegenwoordiger van de Morning Chronicle te Halifax, het blad dat zich in Nieuw-Schotland voor de zaak heeft gespannen en het geld voor uitzending van het schip bijeen heeft gekregen.

De heer Crowell gaf toe, dat nu het winter weer is ingetreden, er aan de vluchtelingenkampen, die hij had gezien, nog veel te doen was, maar hij erkende, dat het voor ons land, met zijn eigen grote zorgen, een geweldige taak was, voor al die Belgen te zorgen, en hij had geen woorden, zo zegde hij, om zijn bewondering uit te drukken voor wat ons volk voor de Belgen had gedaan. Hij had dat ook aan zijn blad geschreven en gezegd, dat wat Canada of andere Britse of

vreemde landen ook voor de Belgen zouden doen, het weinig zou zijn, vergeleken bij wat Nederland had gedaan en deed.

De heer Crowell was over het geheel zeer voldaan over de uitkomst van zijn reis en over de medewerking die de geleiders van de zending hadden ondervonden van de Nederlandse comités, die de kleren onder de Belgische vluchtelingen hier te lande hadden verdeeld, en van de Amerikaanse comités, die, vooral geholpen door kapitein Lucey alhier, de levensmiddelen hadden verdeeld in België.

De voorzitter der commissie voor de huisvesting uit de centrale commissie voor de Belgische uitgewekenen, de heer J. W. C. Tellegen, heeft, naar het Handelsblad meldt, gisteren te Nunspeet een bespreking gehad met de regeringscommissaris voor het vluchtoord Oldebroek, dr. Hendrik Muller, over het aanstaande vertrek der vluchtelingen uit Amsterdam naar Nunspeet en Oldebroek.

Een afgevaardigde van de Lord Mayor van Londen is te Sluis geweest ten einde een onderzoek in te stellen hoeveel arbeiders in de metaalindustrie zich in Zeeuws-Vlaanderen bevinden. De bedoeling is deze werklieden over te halen in Engeland te komen werken. Gezorgd zal worden voor lijsten van de vakken, waarvoor men zich kan aanmelden.

Amsterdam. Vertrek der Belgische uitgewekenen.

Zaterdag 28 november zal een begin worden gemaakt met de overbrenging der uitgewekenen naar Nunspeet. Die dag zullen uit een der loodsen de verpleegden worden overgebracht en de volgende dagen zullen geleidelijk de andere loodsen worden ontruimd, zodat de verplaatsing binnen korte tijd zal zijn afgelopen.

Gevluchte Belgische onderwijzers.

Het tweede kamerlid Otto, van zijn reis naar België, ter behartiging van de belangen der gevluchte Belgische onderwijzers teruggekeerd, heeft in een persgesprek o.a. medegedeeld, dat aan het Ned. Comité voor gevluchte Belgische onderwijzers een objectief rapport zal worden uitgebracht over de toestanden, zonder enig advies omtrent al of niet terugkeer van België.

In het Engelse Album voor Koning Albert zal ook een bijdrage van Lord Roberts verschijnen. Zij luidt:

“Mijn bewondering voor de rol, die België heeft gespeeld in de oorlog, die nu tegen aanranding, schandelijke minachting voor verdragsverplichtingen, onwaarheid en onrecht wordt gevoerd, kent geen grenzen. Ik voel diep, dat Engeland tegenover België een grote schuld van dankbaarheid heeft, die moeilijk te delgen zal zijn. In de vreselijke strijd, die er nog woedt, moet aan de Belgen de palm worden uitgereikt, omdat zij zich vrij en onversaagd als het eerste bolwerk tegen de binnendringende horden van Duitsland hebben opgeworpen. Roemrijk is hun standhouden geweest en onschatbaar de tijd en het voordeel, daardoor gewonnen. Geen erkenning van hun schitterend voorbeeld kan te ruim, geen bewondering overdreven, geen vergoeding voor het verlies en de ellende, die zij hebben verduurd, te edelmoedig zijn. Zij hebben als helden voor een heilig beginsel gestreden tegen een ontzaglijke overmacht. Zij hebben haast het menselijk onduldbare geleden. God geve, dat er voor hen een gelukkige en voorspoedige toekomst en een blijvende plaats in de voorhoede van de beschaving en de vrijheid is weggelegd.”

27 november 1914

De inzameling van de Berlingske Tidende, van Kopenhagen, voor de Belgen is ons land, heeft maandag de 400.000 kronen overschreden. Er was toen 412.533 kronen bijeen.

Gevluchte Belgische onderwijzers.

Het lid van de tweede kamer, de heer Otto, die van zijn reis door België, ondernomen in verband met de mogelijkheid dat in ons land gevluchte Belgische onderwijzers zouden terugkeren, is teruggekomen, heeft medegedeeld, dat zowel de Duitse gouverneur van Antwerpen als de Duitse civiele gouverneur voor België de schriftelijke verklaring hebben afgelegd, dat zelfs de onderwijzers, verbonden aan ambulances, Rode Kruis, of burgerwacht, geen krijgsgevangenschap hebben te duchten. Glimlachend had de civiele gouverneur te Brussel Von Sandt er echter aan toegevoegd, dat wel belet zou kunnen worden, dat ze weer uit België weg gingen.

De terugkerenden moeten zich dan ook aan de Kommandantur aanmelden, waar zij geregistreerd worden en hun de verplichting kan worden opgelegd, dat zij zich van tijd tot tijd, soms met tussenpozen van slechts enige etmalen, moeten tonen.

Men schrijft ons uit Vlissingen:

Het aantal Belgische uitgewekenen alhier neemt gestadig af. Heden zijn er ongeveer 160 vertrokken naar het vluchtelingenkamp te Hontenisse, waardoor alle gebouwen in de gemeente thans vrij zijn gekomen. Sommige scholen zijn langer dan zes weken door hen ingenomen geweest.

Wat nu nog over is, is of onder dak bij particulieren of van gemeentewege ondergebracht in een grote loods aan de binnenhaven, welke vroeger gediend heeft voor entrepot.

Daar te voorzien is, dat de vele honderden, die daar nu zijn, nog geruime tijd zullen blijven, laat de gemeente de loods als winterverblijf inrichten.

Er zullen een 80-tal kamertjes in getimmerd worden, alsmede een grote waszaal voor mannen en een voor vrouwen. Verder wordt een conversatiezaal gebouwd. Alle zalen en kamertjes zullen door gas verlicht worden, terwijl de eerste tevens zullen worden verwarmd.

Nieuwe tyfusgevallen zijn er sedert maandag niet bijgekomen.

28 november 1914

Geen spoorwegverbinding met Antwerpen.

Uit Roosendaal meldt men ons:

Hedennamiddag tegen 1 uur is hier bericht ontvangen van de Kommandantur te Antwerpen, dat de treinenloop Roosendaal-Antwerpen “tot nader order” als gesloten beschouwd wordt.

Uit Roosendaal wordt aan het Handelsblad geseind:

De spoorwegverbinding tussen Roosendaal en Antwerpen is hedenmiddag plotseling geheel afgebroken. De trein van 11 uur naar Antwerpen was juist vertrokken, toen het bericht van de Duitse commandant van Essen kwam, dat geen trein meer zou worden doorgelaten. Sedert dat ogenblik is ook geen trein meer binnengekomen. In ieder geval zal ook morgen (zaterdag) het

spoorwegverkeer de gehele dag gestremd zijn. Ook de tram van Bergen op Zoom reed niet meer. In de wachtkamer te Roosendaal vertoeven enige honderden vluchtelingen, die met de treinen waren meegekomen en thans op een gelegenheid wachten om verder te kunnen gaan. Vele anderen gaven er de voorkeur aan, naar de plaatsen, waar zij verblijf hielden (Bergen op Zoom, Vlissingen, ’s Hertogenbosch, enz.) terug te keren.

Uit Breda:

Volgens een hedenavond bij de burgemeester van Breda van de opperbevelhebber ontvangen bericht, laten de Duitsers geen vluchtelingentreinen uit Nederland langs Roosendaal België binnen.

Men vreest, dat door deze maatregel de talrijke familieleden van Belgische geïnterneerden, die zich thans in Nederland bevinden, en uitgewekenen niet kunnen terugkeren.

De extratrein, die gistermorgen van Amsterdam met 396 passagiers naar Antwerpen is vertrokken, is, naar het Handelsblad meldt, onderweg opgehouden en zou naar Amsterdam terugkeren.

Uit Breda meldt men ons:

Gisteren zijn van de te Breda ondergebrachte vluchtelingen ongeveer 150 personen naar Baarle-Nassau opgezonden, waar vanwege de regering in het station een verblijfplaats voor een groot aantal uitgewekenen in gereedheid is gebracht. Daar heden weer een aantal vluchtelingen naar Breda terugkeerde, omdat, volgens hun zeggen, de toestand te Baarle-Nassau zeer slecht was, hebben enkele Bredase heren heden ter plaatse een onderzoek ingesteld, en hun oordeel is, dat de toestand te Baarle-Nassau inderdaad zeer veel te wensen laat. De vluchtelingen, ongeveer 900 in getal, zijn

gehuisvest in de zalen van het station, alwaar stro op de grond is gespreid. Er heerst evenwel een grote wanorde. Er is niemand, die in staat is, de orde op afdoende wijze te handhaven. Alles verkeert in een verregaande staat van vervuiling, en niemand steekt een hand uit om hieraan een einde te maken. Ook met het eten, waarvoor Belgische koks moeten zorgen, wordt ergerlijk geknoeid. Geneeskundige hulp is zo goed als niet aanwezig. De gemeentedokter van Baarle-Nassau heeft een drukke praktijk en kan zich met de vluchtelingen bijna niet bemoeien. Belgische spoorwegambtenaren hebben met hun gezinnen beslag gelegd op de douaneloods, waarin drie ruime zalen zijn, die zeer goed voor ziekenverblijf zouden kunnen worden gebezigd; er wordt evenwel een afzonderlijke ziekenbarak gebouwd.

Er is, wil de orde op afdoende wijze worden gehandhaafd en alle plaatsruimte op nuttige wijze gebruikt, te Baarle-Nassau dringend behoefte aan doortastende leiding.

Men meldt ons, dat het aantal ondersteunde vluchtelingen in de provincie Zeeland 23.400 bedraagt. De meest belaste gemeenten zijn: Vlissingen met 3700, Kruiningen, Hansweert 3200, Middelburg 1600, Sluis 1400, Oostburg 1400, Clinge 800, Hontenisse 700, Axel 500, Terneuzen 500, Goes 480, Breskens 450, Graauw 400, Wemeldinge 400, Aardenburg 330 en bovendien in het kamp te Hontenisse 1300.

Van de 109 Zeeuwse gemeenten zijn er slechts 15, waar geen behoeftige vluchtelingen zijn. Buiten de hier genoemde gemeenten variëren de getallen van 10 tot 300.

Te Baarle-Nassau zijn voor de Belgische vluchtelingen twee militaire geneeskundige werkzaam, namelijk de artsen Carstens en Stam.

Beiden zijn daar iedere dag bezig. Verder zijn er verpleegsters voor de zieken.

Het ons uit Breda gezonden bericht, opgenomen in het ochtendblad van heden, is dus niet in alle opzichten juist.

Tramverbinding met Antwerpen.

Wij kunnen het hedenmorgen aan het Handelsblad ontleende bericht, als zou de tram van Bergen op Zoom naar Antwerpen niet meer rijden, beslist tegenspreken. Deze tramverbinding is nog steeds ongestoord, vanmorgen zijn 15 à 1600 Belgische vluchtelingen met deze tram naar Antwerpen vertrokken en in de loop van de dag zouden nog een 1500 personen ermee vervoerd worden.

De spoorwegverbinding tussen Roosendaal en Antwerpen is verbroken, naar men ons meldt, omdat men de ene locomotief die beschikbaar was voor andere doeleinden nodig heeft.

Hedenmorgen ongeveer 10 uur zijn de Belgische vluchtelingen, die verpleegd werden in loods D aan de Oostelijke Handelskade naar het regeringskamp in Nunspeet vertrokken.

Voor de loods stond een lange trein opgesteld, bestaande uit wagens van de meest uiteenlopende constructie, waarin de vluchtelingen, ongeveer een 600, onder persoonlijke leiding van de heer Hordijk, werden geplaatst. Wethouder Jitta was bij het vertrek aanwezig.

’s Gravenhage – Belgische school.

Naar de Nieuwe Courant meldt, wordt aanstaande maandag hier ter stede een Belgische school geopend. Onder leiding van een

inspecteur van het onderwijs uit Antwerpen zullen een 120-tal Belgische kinderen van Belgische onderwijzers onderricht ontvangen, waartoe ons gemeentebestuur de school aan de Koningin Emmakade en de nodige leermiddelen ter beschikking heeft gesteld.

29 november 1914

Het Nederlands comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers heeft in totaal ontvangen 403.016,36 gulden, 5366,81 ½ frank en 98,13 mark.

Niet alle Belgische vluchtelingen, die gisterenmorgen naar het regeringskamp te Nunspeet zouden worden overgebracht, zijn met de extratrein vertrokken. Ongeveer 120 van hen, bevreesd, dat de verandering geen verbetering zou zijn, heeft er de voorkeur aan gegeven op eigen gelegenheid te Amsterdam te blijven. Het is een lastig geval! Enerzijds kan men de vluchtelingen moeilijk dwingen naar hun nieuwe bestemming te vertrekken, anderzijds is deze tweede vlucht der vluchtelingen, waardoor zij zonder middelen van bestaan over de gewone bevolking der hoofdstad verspreid worden, zeer ongewenst. Intussen mag men hopen, dat het verzet der vluchtelingen tegen de mede in hun eigen belang getroffen maatregelen der regering zich tot deze 120 gevallen zal beperken.

Het aantal vluchtelingen, dat gisteren naar het regeringskamp te Nunspeet is vertrokken, bedroeg niet 600, maar ongeveer 300.

30 november 1914

Vlissingen, 29 november. Alhier zijn verscheidene leden der Antwerpse burgerwacht teruggekeerd, sommigen met hun gezinnen. Zij waren onwillig de door de Duitsers gevraagde eed af

te leggen. Mijn zegsman sprak van 70, die met hem tegelijk Antwerpen konden verlaten.

Treinverbinding met Antwerpen.

Men meldt ons, dat de treinen Roosendaal-Antwerpen vanaf heden weer geregeld driemaal daags rijden.

Antwerpen-Brussel

Het Antwerps centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen deelt mee dat de reis naar Brussel als volgt te maken is: Van Antwerpen zuid per stoomtram naar Rumst-Boom, te voet van Boom naar Willebroek-Kiel (5 minuten), per boot van Willebroek-Kiel naar Vilvoorde of Brussel. Reizigers worden om bagage niet lastig gevallen.

Amsterdam

Met het overbrengen der vluchtelingen uit de loodsen aan de IJ-kade en Handelskade naar het regeringskamp te Nunspeet wordt geleidelijk voortgegaan. Hedenmorgen is loods DD ontruimd, die ongeveer 350 vluchtelingen bevatte.

Zoals wij hebben gemeld, zijn zaterdagmorgen 120 vluchtelingen minder naar Nunspeet vertrokken dan de leiders hadden aangewezen. Naar wij thans vernemen, zijn er van deze 120 ongeveer 40 naar Antwerpen en ongeveer 30 naar Londen gegaan. Voorts is aan een 30-tal ouders, wiens kinderen hier in de ziekenhuizen werden verpleegd, toestemming verleend in Amsterdam te blijven. Morgen zullen loods G en loods Nederland, overmorgen loods L worden ontruimd.

Vluchtelingendag.

De liefdadigheidsdagen volgen elkaar snel op. Reeds een paar malen hebben wij ons geld mogen offeren in de bussen voor het Algemeen Steuncomité en heden was de beurt aan de Belgische vluchtelingen. Een aantal jonge dames, met hun kussentjes met speldjes, vroegen de voorbijgangers hun bijdrage, waarvoor deze een speldje in ruil ontvingen. De speldjes zijn rond, iets groter dan een kwartje en vertonen een vluchtende vrouw met een kindje aan de hand. In het randschrift staat: Gedenk de vluchtelingen 1914.

De vaardigheid, die de jonge dames zo langzamerhand in het collecteren hebben verkregen, wekt het vertrouwen dat deze dag een flink bedrag in de kas van het comité zal brengen.

1 december 1914

Treinverbinding met Antwerpen.

Ingevolge beschikking van de militaire autoriteiten te Antwerpen, mogen tot nader order van Roosendaal naar Antwerpen centraal station dagelijks drie treinen lopen, vertrekkende om 7 en 11 u 20 ’s ochtends en om 3 u ’s namiddags. Er mag maar één trein per dag van Antwerpen centraal station naar Roosendaal terug; aankomst te Roosendaal 11 u 56 ’s ochtends.

De burgemeester van Vlissingen heeft van prof. Guillain, prof. Bartels en de leden van de Belgische kolonie te Monaco 170 frank ontvangen, als uiting van erkentelijkheid en bewondering voor alles was in Nederland en inzonderheid te Vlissingen voor de uitgeweken Belgen is gedaan.

In de laatste dagen zijn er weer nieuwe tyfusgevallen onder de Belgische uitgewekenen te Vlissingen voorgekomen. Er worden

thans 17 vluchtelingen in een barak verpleegd. Deze barak is nu vol; de bouw van een tweede wordt overwogen.

Men schrijft ons:

Tot aan het einde der vorige week ongeveer is regelmatig in de Nieuwe Rotterdamsche Courant de proclamatie verschenen van de heer Zimmerman, burgemeester van Rotterdam, waardoor o.a. aan de Belgische vluchtelingen kenbaar gemaakt werd, dat volgens bericht van de Duitse overheid, de Belgen, die gevlucht waren en naar België terugkwamen, ook weer hun familie in Holland zouden mogen halen.

Welnu, sedert een twaalftal dagen worden geen paspoorten meer uitgereikt aan mannen beneden de 35 jaar. Al diegenen, die vertrouwend op bovengemelde proclamatie, naar Antwerpen en omliggende gemeenten zijn teruggekeerd, zijn aldus in de onmogelijkheid gesteld, zich terug naar Holland te begeven, hetzij om hun familie te halen, hetzij voor zaken, enz., indien zij niet meer dan 35 jaar oud zijn.

2 december 1914

De gemeenteraad van Bergen-op-Zoom heeft gisteravond met 6 tegen 5 stemmen besloten, in aansluiting met de op 20 november aangenomen motie van afkeuring van het beleid van burgemeester en wethouders, een brief aan de minister van binnenlandse zaken te zenden. Daarin wordt er op gewezen, dat ook de Belgische vluchtelingen, die bij hun komst in eigen onderhoud konden voorzien maar van wie de middelen nu zijn uitgeput, in het vluchtelingenkamp moeten opgenomen worden om voeding te krijgen. De brief noemt dit een zeer harde maatregel, die thans dubbel treft:

In de eerste plaats toch hebben velen thans een behoorlijk onderkomen, behoorlijke ligging en behoorlijk dek, al hetgeen zij zullen moeten verruilen voor veel minder. Van enig comfort is immers in de tenten en barakken geen sprake.

In de tweede plaats treft deze maatregel dubbel hard, omdat de meeste mensen, die tot dusverre voor zichzelf zorgden, behoren tot een betere klasse mensen dan het merendeel van hen die in de tenten gehuisvest zijn.

De raad vraagt de minister, dat aan deze mensen voedsel worde verstrekt, zonder dat zij gedwongen worden in het kamp hun intrek te nemen.

“Hierdoor zal de naam van onze gemeente zeer zeker terug enigszins gerehabiliteerd worden”.

Men meldt ons:

Bij een hernieuwd bezoek, hedenmiddag aan het kamp der Belgische vluchtelingen te Baarle Nassau gebracht, is mij gebleken, dat de toestand aldaar sedert vrijdagmiddag inderdaad verbeterd is.

Zaterdag jongstleden, daags na ons laatste bezoek, hebben enkele heren, onder wie de stationschef, een douanebeambte en een paar Belgische spoorwegmannen, inziende, dat de wanorde en onreinheid onhoudbaar geworden waren, besloten, gezamenlijk de orde te herstellen.

Tot dusverre had ieder voor zich getracht, in de toestand wat verbetering te brengen, doch zonder resultaat.

Bovendien is gisterenmorgen uit Utrecht een beambte van de Staatsspoor aangekomen, die de zaak onmiddellijk krachtig heeft aangepakt en een grondige reiniging beval. De grond, die sedert weken bedekt was met platgetrapte uitwerpselen en keukenafval, werd geschrobd, nadat men eerst soda en zeep, die ook al niet voorhanden waren, had laten komen. De bezems moest men ook zelf maken; hiervoor heeft men zich met afgesneden bremtakken beholpen.

De atmosfeer in de lokalen was dientengevolge aanmerkelijk zuiverder geworden en thans sloeg ons tenminste niet meer, zoals de vorige maal, een walgelijke stank tegemoet.

Ook in de slaapplaatsen was de vloer thans gereinigd. De slaapplaatsen zelf laten evenwel nog te wensen over. De mensen moeten liggen op gehakt stro; beddenzakken, die tot stromatrassen opgevuld kunnen worden, zijn reeds sedert lange tijd besteld, maar nog niet gekomen. Op het rechterperron liggen de mannen, op het linkerperron de vrouwen; de slaapplaatsen van laatstgenoemden zijn door dekkleden afgescheiden.

In de vrouwenafdeling waren enkele nieuwe stromatrassen, afkomstig van particulieren, neergelegd, voor het overige moest men op stro slapen of op de door de mensen zelf meegebrachte matrassen en bedden. De toestand van dit in geen weken ververste slaapmateriaal kan men zich voorstellen.

De temperatuur in de loodsen en op de perrons is goed. De reten van de ijzeren schuifdeuren en vensters zijn met stro dichtgestopt, er branden enkele grote kachels en zolang het niet kouder wordt, is het er best uit te houden.

Doch een grote misstand is het absolute gebrek aan latrines. Voor de gehele bevolking van het vluchtelingenkamp, thans zijn er 120 mensen en dagelijks wordt dit getal groter, is zegge één closet aanwezig in de kantoren der belastingsambtenaren. Dan is er nog een kleine latrine in de open lucht en voor verder gerief heeft men … op 50 meter afstand van de spoorwegloods, in het open veld een kuil gegraven, omplant met wat dennentakken.

Deze toestand duurt nu al meer dan een maand, zo lang als het station door vluchtelingen is betrokken.

Verder was er tot dusverre geen al te grote toevloed aan water. In de eetzaal staat één pomp, die natuurlijk voor alle mensen niet toereikend was. Doch hedenmiddag zag men werklieden bezig met het aanleggen van een tweede pomp in de slaaploods.

Ten behoeve van de zieken, op het ogenblik heeft men er ongeveer 50, is in een hoek van de vrouwenslaapplaats een ruimte met dekkleden afgeschoten, waar de niet ernstig ongestelden op houden kribben een vrij goede ligplaats hebben. Hun verzorging geschiedt door twee zusters Franciscanessen uit Turnhout, benevens een Nederlandse semiarts in militaire dienst.

Verder is de laatste dagen een kleine ziekenbarak door de gezondheidsdienst neergezet. Hierin is plaats voor een 25-tal ernstiger zieken, die eveneens door twee zusters Franciscanessen verpleegd worden.

Hier bevindt zich ook het enige bad van het gehele vluchtelingenkamp.

De sterfte onder de zuigelingen schijnt moeilijk te stuiten. Naar men ons mededeelde, stierven in de laatste weken acht pasgeborenen.

De verzwakking der moeders, tengevolge van de uitgestane ontberingen en vermoeienis, zal evenwel ook hierbij een grote rol gespeeld hebben.

Er kan thans nog kwalijk van een overgangstoestand worden gesproken, reeds gedurende meer dan 5 weken zijn honderden vluchtelingen te Baarle Nassau gehuisvest.

Eerst gisteren was men gereed gekomen met het samenstellen van een reglement van orde, waarin de dagindeling en de verdeling van werkzaamheden was vastgesteld.

De geestelijke verzorging van de uitgewekenen geschiedt door een priester uit Herentals, die in de eetzaal een ruw houten altaar, versierd met dennentakken, heeft doen oprichten. In een andere hoek van de eetzaal staat een biechtstoel. Verder sprak men ervan, binnenkort een soort school in te richten, waaraan twee gediplomeerde Belgische zusters behulpzaam zullen zijn. Leermiddelen hiervoor heeft men in het geheel nog niet, doch hiervoor hoopt men op de medewerking van het publiek.

Wat men met de mannen en jongens, die zich natuurlijk de ganse dag dodelijk vervelen, moet aanvangen, weet men nog niet.

Tot slot nog een verzoek. Te Baarle Nassau heerst grote behoefte aan kleren, vooral ondergoed en kinderkleding. Ook wiegen en kleertjes voor de zuigelingen heeft men dringend nodig. Er is een zending kleren van Amerika gekomen, doch deze bevatte bij veel nuttigs ook veel goederen, die onbruikbaar zijn. Wie dus in dit opzicht kan helpen, weet waar hij hulp kan verlenen.

’s Gravenhage. De Belgische school.

De heren dr. Gunzburg en advocaat Percy; van Antwerpen, hebben het noodzakelijk geacht, hier een Belgische school op te richten, waarin de leergangen zullen worden gegeven volgens het officiële Belgische programma en door Belgische, gediplomeerde leraren.

Mr. J. D. Verbroek, wethouder van onderwijs alhier, stelde lokalen, boeken en schoolbenodigdheden ter beschikking van de Belgen en heeft hun vrije toegang verleend tot de musea, de badinrichting en de speelplaatsen.

De directeurs der Belgische scholen hebben eveneens de medewerking ontvangen van de heren Teebaal en Baars, hoofden van scholen, en van de heer Van Brouwershaven, secretaris van het comité van onderwijzers.

De school is gesteld onder bescherming van het Belgische comité te ’s Gravenhage en onder het erevoorzitterschap van baron Fallon, gezant van België te dezer stede.

De andere leden van het erecomité zijn de heren mr. J. D. Verbroek, wethouder van onderwijs: mr. R. van Goens, schoolopziener in het district ’s Gravenhage; dr. Terwagne, Belgisch volksvertegenwoordiger en mr. Fr van Cauwelaert, advocaat en Belgisch volksvertegenwoordiger.

Het programma is geschikt voor kinderen van 6 tot 15 jaar. De te onderwijzen vakken bevatten, buiten die der middelbare scholen nog: handelswetenschappen, Engels en Latijn.

De lessen worden gegeven op maandag, dinsdag en woensdag van 8 ¼ tot 12 ¼ en op donderdag van vrijdag en zaterdag van 1 ½ tot 5 uur.

De school, gelegen aan de Koningin Emmakade 60, is met de verschillende stadswijken verbonden door de tramlijnen 3, 5, 7, 10 en 12 en door de stoomtram van het Hollandse Spoor van Den Haag naar Scheveningen.

Belgische vluchtelingen te Bergen op Zoom.

Het aantal vluchtelingen neemt terug toe in deze grensgemeente, het zijn vooral de onvermogenden, die terugkeren naar het tentenkamp, hetwelk thans door het plaatsen van houten barakken een goed winterverblijf wordt.

Enige dames en heren, Nederlanders en Belgen, hebben zich thans verenigd om op a.s. maandag, 7 dezer, in de grote wandelkerk der Nederlandse Hervormde Gemeente, aan de kinderen van onvermogende Belgen een St. Niklaasklomp te geven. Verschillende mensen van hier en elders hebben hun gratis medewerking toegezegd, kortom allen werken terug mee om dat kinderfeest te doen slagen. Doch om de klomp zo schitterend mogelijk te maken, doet het comité een beroep op de Nederlandse goede harten, die zo gaarne hun lievelingen op die dag vrolijk gestemd zien. Elke gift of geschenk zal welwillend worden aanvaard en men mag het zenden aan de heer L. P. M. Verlinden, te Bergen op Zoom, die het onmiddellijk zal overhandigen aan het comité, terwijl de ingekomen giften in de plaatselijke pers zullen worden verantwoord.

Maandagmorgen zijn 97 Belgische vluchtelingen van Vlissingen met de administrateur de Badts naar Antwerpen vertrokken. Gisteren namiddag bracht deze stoomboot er weer 114 mee terug.

Het aantal gevallen van tyfus onder de Belgische vluchtelingen te Vlissingen is gisteren van 17 tot 21 gestegen.

3 december 1914

’s Gravenhage.

Belgische school

De gemeente heeft zich ook in een ander gedeelte van de stad het lot der sedert hun aankomst in Nederland van onderwijs verstoken kinderen van Belgische vluchtelingen aangetrokken. In het huis van de Lange Vijverberg nr. 3, dat voor de huisvesting van verschillende Belgische gezinnen was afgestaan, zijn gisteren de nodige schoolbanken en levensmiddelen gebracht, bestemd voor een der vertrekken dat tot leslokaal zal worden ingericht.

Belgische spoorwegambtenaren.

Het Antwerpse centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen te Antwerpen en Roosendaal deelt mede, dat de salarissen enz. over november der Belgische spoorwegambtenaren tegen half december hier te lande zullen worden uitbetaald op nader bekend te maken plaats en tijd.

De Berlingske Tidende, van Kopenhagen, heeft haar inzameling voor de Belgen hier te lande gesloten. De lijst wijst een bedrag aan van 499.612 kronen en 18 öre. Eigenlijk is er al meer, want de Berlingske had van een paar bladen bericht gekregen, dat ze nog geld voor het fonds hadden ontvangen. Er is nu meer dan 500.000 kronen, d.w.z. meer dan 330.000 gulden bijeen, een prachtig resultaat van de oproeping van de Berlingske, daarbij gesteund door tal van bladen in Denemarken, die ook een inzameling openden en de opbrengst aan het Kopenhaagse blad afdroegen. Gelijk men weet, wordt het geld besteed door tussenkomst van de Nederlandse regering.

De loodsen aan de IJkade.

De loodsen aan de IJkade zijn thans bijna geheel ontruimd. Er bevinden zich thans in een loods nog slechts 105 vluchtelingen, van wie er 50 a.s. zaterdag naar elders zullen vertrekken, terwijl de overige 55 in verschillende doorgangshuizen in de stad zullen worden ondergebracht. Men achtte het gewenst, dat deze 55 personen, wiens naaste bloedverwanten op het ogenblik nog in het Wilhelminagasthuis verpleegd worden, voorlopig nog te Amsterdam zouden blijven.

Heden spraken wij de voorzitter van het Antwerpse centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen, de heer van der Veen, en wij vroegen hem enkele mededelingen omtrent zijn arbeid.

Wat wilt u weten, vroeg ons de heer van der Veen, wij hebben zoveel, wij kunnen u mededelingen doen omtrent onze organisatie, omtrent de moeilijkheden, die wij overwonnen, omtrent de steun die wij ontvangen hebben en omtrent de medewerking van gemeentelijke, provinciale autoriteiten en zelfs van Duitse zijde.

Allereerst deelde toen de heer van der Veen iets over het werk van het centraal bureau mede. Sedert er de laatste maal iets over ons werk verscheen in de N.R.C., zijn er vier of vijf weken verlopen. Ons werk heeft zich in die tijd reusachtig uitgebreid. Stelden wij ons toen ter beschikking van ieder, die raad, hulp of voorlichting nodig had. Wij konden niet denken, dat men zo van allerwegen, zelfs uit Moskou, zowel als van nooit genoemde gehuchtjes in België tot ons zou komen. De verwarring, die er in België heerst door deze ramp, die zo plotseling over dit volk is uitgebroken, joeg alles uiteen. Moeders zijn gescheiden van hun kinderen, mannen van hun vrouwen; ondergeschikten van hun chefs; burgemeesters van hun

gemeenten; bestuurders van hun inrichtingen; geestelijken van hun parochies; de stormwind joeg alles voort. Ons bureel heeft zich toen als een middelpunt gesteld en sedert die tijd hebben wij schriftelijk een 40.000 inlichtingen verstrekt. Ik zwijg van de mondelinge. Ons bureau heeft alles kosteloos gedaan, en het woord van ons reglement: “Wij stellen ons ten doel de bijzonder smartelijke gevolgen van de in België heersende toestand te verzachten” in toepassing gebracht. Waar honger was gaven wij, waar leed was troostten wij, waar de omstandigheden nijpend waren, bereidden wij uitkomst. Ik zeg daarmee niet teveel en ik zeg het met voldoening, omdat ik door deze woorden hulde breng niet aan eigen werkzaamheden, maar aan de werkzaamheid van hen, die met zo grote toewijding het eigenlijke werk hebben verricht. Moest ik de namen van alle Belgen noemen, het zou een lange lijst worden. In het bijzonder traden op de voorgrond de provinciale griffier Schobbens, de heer Hooremans, de oprichter der burgerpartij, de heer de Keijser, controleur van het weldadigheidsdepartement, en de heer Th. Van Rijswijk, kleinzoon van de dichter en neef van de burgemeester, die als bureelchef de kantoorwerkzaamheden leidde, daarnaast zijn de wijkbeambten en de talloze, merendeels bijna allen academisch gevormde mannen, die met bijzondere zendingen belast, moeilijke reizen deden, vaak te voet en terugvonden wat verloren was en terugbrachten de uit elkander gestoven leden van vele families.

Het filiaal in Roosendaal, dat eerst onder leiding stond van de heer Vrijberg de Koning, werd daarna beheerd door de heer van Bolhouwer, en ik mag zeker wel hun toewijding en overgave aan hun werk een eresaluut brengen. Met zijn helpers, meest Leidenaars, hebben zij geslapen op strozakken, hebben zij tot diep in de nacht gewerkt, zich haast het nodige ontzeggend om steun en hulp te kunnen verlenen en de kosten van het filiaal zo laag mogelijk

te maken, want ik moet hierbij ook zeggen, dat wij totaal ontvingen ter vergoeding van de inlichtingen door ons verstrekt een bedrag van 186 gulden. Ik zwijg daar verder over, omdat ik geloof, dat het andere, wat men had willen geven, aan ons reeds is gegeven of zal worden gegeven om de ellende te verzachten en de arbeid voor de vluchtelingen mogelijk te maken ook in Nederland.

U wenst misschien iets te weten, omtrent de toestanden in Antwerpen, iets over de militaire bezetting daar? Natuurlijk, als volkomen neutraal mens, die bovendien niets te veel wil zeggen, deel ik u niets mee omtrent de getalsterkte van de bezetting en andere militaire zaken, waarvan ik trouwens ook geen verstand heb, waarvan ik alleen van horen zeggen iets weet. Toch zijn er enkele dingen, die u wel zouden kunnen interesseren. De bevolking bijvoorbeeld gaat met grote onbevangenheid haar weg. Het is bijna ongelooflijk de goedlachsheid, de vaak fijne humor te bemerken, die overal en onder vaak tragische omstandigheden aan de dag komt. Daartegenover staat even gemoedelijk het garnizoen. Het trof mij, dat onlangs een patrouille met dreunende, afgemeten passen door een der oude straten ging, toen plotseling om de hoek een oud vrouwtje kwam aanstrompelen. Een kort commando klonk. De troep stond stil. De Feldwebel ging naar het vrouwtje, een toonbeeld van ellende, en stopte haar iets in de hand. Zonder bevel traden zeker meer dan de helft van de mannen uit het gelid en drongen zich om het vrouwtje en deden hetzelfde. Het mensje stond perplex, de bevende lippen murmelden wat, en de Feldwebel streek met zijn hand door zijn zware baard, weer klonk een commando en de troep ging met dezelfde stap verder. Dat is schoon, zegde een Belg, die het zag, en ook ik had mijn gedachten daarover.

De militaire bevelhebber, generaal von Bodenhausen, een aristocratische figuur met fijn besneden gezicht, mooie witte haren en koele wakkere ogen, deelde mij mee een einde te zullen maken aan de prostitutie, die in Antwerpen, als in iedere hoofdstad voorkomt en zijn Excellentie heeft woord gehouden. Worden zijn maatregelen goed uitgevoerd, waaraan ik niet twijfel, dan is daarmee een werk verricht, dat door iedereen zal worden gewaardeerd.

Het gemeentebestuur vervult zijn taak zonder aarzeling en geeft kritiek en spreekt zijn wensen uit met een openhartigheid en een ijver, die het de goedkeuring der ganse bevolking verzekert. Er is te Antwerpen niemand, die iets zal zeggen of behoeft te zeggen tegen de burgemeester en tegen de heer Franck. Onbegrijpelijk is het, dat men hem in Engeland zo tendentieus bekritiseert.

Een zaak, die de gemeentebesturen zeer veel zorgen geeft, is de voeding der daklozen en het onderhoud der talloze arme gezinnen. Pensioenen worden niet uitbetaald, militiegelden blijven achterwege, werklonen moet men schuldig blijven, nergens vindt men geld en niemand helpt. Als ik voorbeelden zou noemen, dan zou men verwonderd zijn. Vele gemeentebesturen wendden zich tot ons en wij trachten hen in verbinding te brengen met lichamen in het buitenland, die kunnen voorschieten. Niet altijd lukt dat, en dagelijks weer ziet men de optocht der bleke vrouwen en uitgemergelde mannen. Hoe het eindigen moet, God weet het. Velen zien de toekomst donker in.

Verblijdend is het te bemerken, dat men nu niet meer alleen aan de Belgen, naar het buitenland gevlucht, aandacht wijdt, maar ook de veel ernstiger moeilijkheid der steden en van het platteland gaat overdenken. Helaas, nog niet veel meer dan overdenken. Om de

boerenbevolking bij te staan, heeft zich nu een voorlopig comité gevormd, waarvan ik enkel de bekende namen wil noemen: de heren Caron, Anatole de Coc, van Rameyen. Het voorlopig comité zetelt nu in een lokaal van Kunstlei 64, waar de chef van het landbouwdepartement der provincie Antwerpen, de heer Anton de Bom, als secretaris fungeert. Het erevoorzitterschap van dat comité is aanvaard door de Amerikaanse consul, de heer Diederich en de Nederlandse consul, de heer Van den Bergh. Het stelt zich ten doel het mogelijk te maken, dat in het voorjaar een deel van het land, vooral onder grote centra, kan worden bebouwd met graan en moeskruiden en dat de weiden kunnen blijven bestaan en de meer arme bevolking door het houden van geiten en schapen melk enz. kan blijven ontvangen. Er zijn grote moeilijkheden, die uit de weg moeten worden geruimd, maar men wanhoopt niet. Ook de voorzitter der Kaiserliche Civilverwaltung, de werkzame en schrandere heer Strandes, senator, steunde de arbeid van dat comité en sprak zijn sympathie met het doel uit.

4 december 1914

De stoomboot Administrateur de Badts is, naar men ons uit Vlissingen meldt, gisteren uit Antwerpen teruggekeerd met 98 passagiers. Met 117 was zij eergisteren van Vlissingen vertrokken. In Antwerpen worden geen passen meer afgegeven voor de trein, wel voor de boot naar Vlissingen.

Onze Londense correspondent schrijft:

Ik ben er eindelijk in geslaagd de heer Hall Caine te spreken te krijgen over het King Albert's Book. Ge moet weten, dat ik mijn vorig briefje over deze kwestie niet had geschreven dan na vruchteloze pogingen om de hoofdleider der onderneming zelf te vinden en

hem duidelijk te maken, dat het onmogelijk was, dat Nederlandse mannen van naam zouden weigeren, mee hulde te betuigen aan België. Thans is het voor de Engelse uitgave van het boek te laat. Het bleek mij evenwel, dat te elfder ure nog een drietal bijdragen zijn ingekomen, o.a. van Louis Couperus en Frederik van Eeden. De heer Hall Caine had zes aanvragen gedaan. Enkelen der aangezochten schijnen in het buitenland te vertoeven; vandaar vertraging. Maarten Maartens is ernstig ziek. Eén bijdragen meende de heer Hall Caine te moeten weigeren. Hij had op het telegram van de heer Simons nog niet geantwoord, maar scheen het vriendelijk aanbod in dank te willen afwijzen, ofschoon voor de Franse en Skandinavische uitgaven nog aanvulling mogelijk is en ik niet heb nagelaten hem te verzekeren, dat hij daar juist aan het goede kantoor was. De vastelandse vertegenwoordiger van de bekende uitgeversfirma Heinemann had hem geholpen aan de adressen die hij had.

De heer Hall Caine drong er herhaaldelijk op aan, dat ik het Nederlands publiek duidelijk zou maken, dat de schuld der gedeeltelijke mislukking niet aan hem lag. Ik durf aan mijn relaas de conclusie wel vastknopen, dat zij zeker niet bij onze Nederlandse mannen van naam mag worden gezocht. De ganse geschiedenis is een nieuw bewijs voor de waarheid, dat de buitenlander, de Engelsman althans, van het moderne Nederland weinig meer afweet dan van Ecuador of Korea. Het was voor de heer Hall Caine een verrassing, toen ik hem vertelde, dat Vlaams en Nederlands één taal zijn, en dat Belgen behoren tot de grote mannen onzer letterkunde.

5 december 1914

De oorlog.

In ons land vertoeven nog talrijke Belgische post- en telegraafbeambten. De onzekerheid over hun toestand heeft het bestuur van de Belgische post- en telegraafbond doen besluiten inlichtingen in te winnen bij de Belgische gezant te ’s Gravenhage.

De Posthoorn geeft onderstaand resumé van dat onderhoud:

Ons werd formeel afgeraden naar België terug te keren, met het verzoek, niet naar al die berichten te luisteren welke door dagbladen en aanplakbrieven de wereld worden ingezonden. De lonen, verzekerde men ons, zullen voorzeker nog uitbetaald worden, zolang het verbod van terugkeer van kracht is, doch hoe lang dit nog zou zijn, kon niet verzekerd worden, daarom dienden wij ons te richten tot de heer Begerem te Amsterdam. Wanneer later de bezoldiging zou ophouden, ware het gewenst dat wij ons naar Engeland begaven en zo nodig zelfs naar Le Havre, om zo mogelijk ons ter beschikking te stellen der regering, die ons misschien wel bezigheden zal kunnen bezorgen. Voor de overvaart dienden wij ons onderling te verstaan en dit te regelen, de mogelijkheid is niet uitgesloten, dit terugbetaald te zien door het beheer. Daarom moeten wij trachten paspoorten te bekomen bij het Belgische consulaat.

Op het verzoek of aan de dienstbare jongelingen onder ons, aldaar de verplichting zou kunnen opgelegd worden dienst te nemen in het leger, werd geantwoord: tot heden niet, maar wel zou later een beroep kunnen gedaan worden op de vaderlandsliefde der Belgen, verplichting bestaat er echter voorlopig nog niet.

Aanstaande maandag vertrekken er 400 Belgische vluchtelingen per extratrein van Den Haag naar Nunspeet.

Thans is vastgesteld, dat te Gouda een winterverblijf voor een 2300-tal Belgische vluchtelingen zal worden ingericht. Allen zullen worden ondergebracht in de kweekkassen der N.V. Gebr. Steensma, aan de Graaf Florisweg. Alle lokalen in de stad, die totnogtoe voor de vluchtelingen waren gereserveerd, worden ontruimd.

Opdat het aan het Antwerpse centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen mogelijk zal zijn een binnenkort verschijnende lijst van onbestelbare brieven aan Belgische vluchtelingen geadresseerd; te doen toekomen, raadt het bureel alle plaatselijke comités ter behartiging van de belangen van vluchtelingen, in Nederland verblijvende, aan, de adressen van hun secretariaten op te geven aan het filiaal Roosendaal van het Antwerpse centraal bureel voornoemd.

Belgische spoorwegbeambten.

Men meldt uit Roosendaal:

Het beheer van de Belgische staatsspoor heeft in overleg met zijn regering een overeenkomst aangegaan met de Engelse regering, waarbij de beambten van de Belgische staatsspoor, vooral machinisten, stokers, wegwerkers en allen, die een vak uitoefenen, in Engeland werk kunnen krijgen, tegen dezelfde lonen, die zij in België genoten.

Zij krijgen vrije overtocht, ook voor hun gezinnen en vóór hun vertrek uitbetaling van het achterstallige loon. Met volledige inlichtingen zich te wenden tot de heer J. Moreau, sectieoverste bestuurder van de werkplaatsen Antwerpen noord, adres centrale werkplaatsen te Roosendaal.

Sint Niklaasfeest in de Belgische school.

Sinds maandag 23 november is de Belgische school hier ter stede in werking. Zij is gevestigd in het nieuwe gebouw van de stadsschool Van Ostadestraat 101 en telt 55 leerlingen, 40 van het lager en 15 van het middelbaar onderwijs.

Vanmorgen hebben de Belgische jongens en meisjes als bewijs van dankbaarheid voor de genoten gastvrijheid aan de 350 Amsterdamse kinderen van de school een feestje aangeboden. Ieder kind kreeg van hen een mooie vrijer of vrijster, waaraan met een rood-wit-blauw lintje een briefje was gebonden, luidend: Aan onze Hollandse vriendjes, hartelijk aangeboden door de jonge Belgische vluchtelingen. Bovendien heeft een der kleine vluchtelingen, een meisje een gedichtje opgezegd, dar de dichter René de Clercq, die aan de Belgische school als leerkracht verbonden is, vervaardigd had. Zij deed dat met veel vrijmoedigheid en goed gevoel voor kleur en klank. Het gedichtje luidde:

Ons, kinderen van België,
Trof de oorlog al te zeer,
Wij hebben noch school, noch boekje,
Noch eigen huis, noch hoekje,
Noch kameraadjes meer.

Thans diep en eeuwig dankbaar,
Vermogen wij slechts, helaas,
Een simpel vers te zeggen,
Hoe wij onz' wensen leggen,
Bij deze Sinterklaas.

Gij, kinderen van Nederland,

Begaan met onze smart,
Deed al wat kinderen kunnen
Door ons een plekje te gunnen.
In uw stad, in uw school, in uw hart.

Blijft gij gespaard voor oorlog.
Dat harde, zware kruis.
Kome weldra de vrede;
Dan reist gij met ons mede
Naar België, naar ons huis.

Nadat de kleinste Hollanders hun mooiste Sinterklaasliedje hadden gezongen, bedankte een kleine Amsterdamse jongen, wel wat verlegen, maar toch heel zeker namens al zijn kameraadjes voor de verrassing en hij wenste de Belgische kinderen toe, dat ze spoedig weer naar eigen land, eigen huis en eigen school mochten terugkeren. Luide toejuichingen bezegelden deze wens.